

BOUWHISTORISCHE VERKENNING

Adres: Poelestraat 19
Status: BBP
Periode: veldwerk 4-6-2003
Onderzocht door: T. Tel en F. van der Waard (veldwerk).
Auteur: F. van der Waard
Datum: Februari 2005, toevoeging afbeeldingen april 2007

Inleiding

Deze bouwhistorische verkenning is uitgevoerd in het kader van het project Bouwhistorische inventarisatie en verkenning van de binnenstad van Groningen. Dit is het eerste project in het kader van de cultuurhistorische inventarisatie van het hele grondgebied van de gemeente Groningen die tot doel heeft de cultuurhistorische kwaliteiten in beeld te brengen. De bouwhistorische verkenning bevat een korte schets van de bouwgeschiedenis van het pand, een beschrijving van het interieur en het exterieur en een waardstelling. Het onderzoek richt zich in hoofdzaak op het gebouw zelf, waarbij in beperkte mate gebruik is gemaakt van schriftelijke bronnen en oud kaartmateriaal. De bouwgeschiedenis wordt daarom in hoofdlijnen weergegeven. Ook is het mogelijk dat achter voorzetwanden en verlaagde plafonds oudere constructies en interieur-afwerkingen verborgen zitten. Voor het onderzoek van de bouwgeschiedenis is gebruik gemaakt van het bouwdoos van de dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken van de Gemeente Groningen.

SITUERING/STRUCTUUR

Het huis staat op een diep perceel aan de zuidzijde van de Poelestraat met rechts een drup en links een smalle steeg. Het huis bestaat uit een voorhuis (5,9x11,7 m) met kelder, begane grond, verdieping en mansardeverdieping, een smaller tussenlid (4,9x4,1 m) van twee bouwlagen met mansardeverdieping en een breder achterhuis (ca. 8x8 het achterhuis geert en is 7-9 meter diep) van twee bouwlagen met zadeldak gedekt door moderne pannen. Overigens is het voorste stukje dak van het voorhuis als steil dak met voorschild uitgevoerd zodat men van de straat af het mansardedak niet kan zien.

De smalle steeg verbreedt zich bij het smallere tussenlid tot een binnenplaatsje dat eindigt bij het brede achterhuis. Het brede achterhuis is namelijk ingebalkt in de westmuur van het achterhuis van het oostelijke buurpand (Poelestr. 21).

Ook aan de westzijde heeft zich ter hoogte van het smallere tussenlid en het achterhuis een binnenplaatsje bevonden dat op het terrein van het westelijke buurpand (Poelestraat 17) ligt.

BOUWGESCHIEDENIS

Vermoedelijk werd de kern van het huidige voorhuis in de 16de eeuw gebouwd als een diep onderkelderd huis met twee bouwlagen en een kap. De grenen balken in de kelder suggereren een eind-16de- of zelfs vroeg-17de-eeuwse datering.

De gang heeft rechts gezeten en de stookplaatsen zullen derhalve aan de linkerkant gezeten hebben.

Omdat de gang rechts zat zal ook de trap rechts hebben gezeten, hetgeen tot in latere tijden het geval was.

Mogelijk zat de trap oorspronkelijk in de rechterachterhoek van het voorhuis op de grens met de hierna genoemde achterkamer. Als de trap op deze strategische plaats zit konden vanuit de trap alle niveaus van het voorhuis en de achterkamer bereikt worden. Het is immers aannemelijk dat de bouwlagen van het voorhuis en een achterkamer verschillende niveau's hadden. In de kelder is op deze plek een eigenaardig gewelf gevonden dat mogelijk de onderbouw van de trap heeft gevormd. Ook tot in veel latere tijd in 1909 is er op deze plek op de verdieping een trapje met een kwartdraai om het hoogte verschil tussen de lagere verdiepingvloer van de achterkamer naar het hogere niveau van de verdieping van het voorhuis te overbruggen. Wellicht was dat de rest van een spiltrap op die plek.

Wanneer het tussenlid gebouwd werd is niet helemaal duidelijk. Dit tussenlid moet gezien worden als een smalle achterkamer van het voorhuis. De tienlagenmaat van 76 cm maakt een 17de-eeuwse datering voor dit bouwdeel mogelijk. Het is echter denkbaar dat hier in de 16de eeuw ook al een achterkamer was.

Vermoedelijk werd de kern van het huidige brede achterhuis in de late 16de of vroege 17de eeuw gebouwd als een tweelaags gebouw met een kap. Het achterhuis van twee bouwlagen is aan de linkerkant (oostzijde) in de zijmuur van het achterhuis van de oostelijke buurman (Poelestraat 21) gebalkt en is derhalve jonger. Uit bouwhistorisch onderzoek naar Poelestraat 21 weten we dat het voorhuis uit 1450 (d) dateert en aannemelijk is dat het achterhuis hiervan jonger is. Dit betekent dat het achterhuis van Poelestraat 19 nog jonger moet zijn. Dus de relatieve volgorde is: Voorhuis Poelestraat 21 (d.1450), dan

het achterhuis ervan dan Achterhuis 19. Gezien het gebruik van de grenenhouten balken voor het achterhuis lijkt een eind 16de-eeuwse of vroeg 17de-eeuwse datering mogelijk. De 16de-eeuwse datering wordt ondersteund door de tienlagenmaten van 86-88 cm van de rechterzijmuur.

Detail van de kaart van Haubois uit omstreeks 1643 met daarop aangegeven Poelestraat 19.

De sporenkap van het achterhuis zou in de huidige vorm 18de- of vroeg-19de-eeuws kunnen zijn. Het lijkt er op dat er bij de bouw van het achterhuis in late 16de of de vroege 17de eeuw een gebintekap met naaldhouten sporen is geweest. Deze heeft men in de 18de of vroege 19de eeuw gesloopt en vervangen door de huidige sporenkap met gebruikmaking van bruikbare sporen.

Het achterhuis heeft lange tijd bij het buurpand (Poelestraat 21) gehoord, dit was al zo omstreeks 1830 toen de oudste kadastrale kaart werd vervaardigd. Ook een bouwtekening uit 1909 lijkt deze situatie te bevestigen aangezien het achterhuis niet is getekend. Wanneer het achterhuis bij nr 19 is getrokken is niet duidelijk.

De kadastrale kaart van omstreeks 1830 met daarop aangegeven de moderne huisnummering.

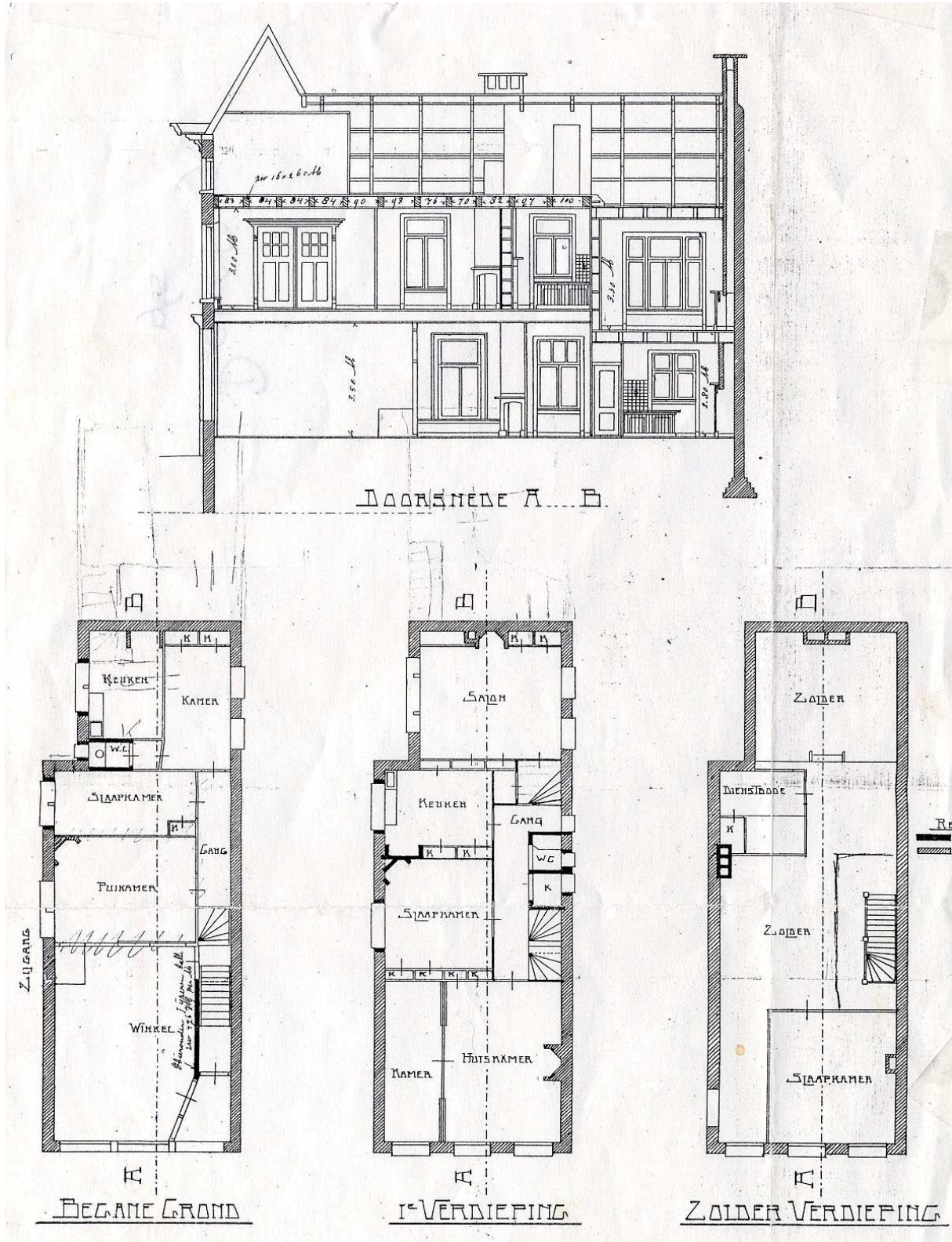
In de tweede helft van de 19de eeuw werd de voorgevel in een lijstgevel veranderd.

De huidige eigenaar, de heer Sipkes, heeft uit overlevering gehoord dat de begane grond van het achterhuis als chocoladekokerij heeft gediend. Dit zal vermoedelijk een 19de-eeuwse of vroege 20ste-eeuwse functie zijn geweest.

In 1909 heeft een grote verbouwing plaats gevonden, waarbij men op de verdieping een aparte woning inrichtte. Het voorhuis en de smallere achterkamer -het tussenlid- kregen een mansardekap. Mogelijk

heeft men de balklaag van de achterkamer vernieuwd evenals de bovenste balklaag van het voorhuis. Ook de trap naar de verdieping kan uit deze periode dateren. De bouwtekening uit 1909 is kennelijk niet precies gevolgd.

In de jaren 30 heeft de fotohandel Sipkes zich hier gevestigd. De kelder is tot dan toe bewoond geweest. In 1956 werd de pui vernieuwd en kwam de huidige pui tot stand.

Bouwtekening uit 1909 (K & G Hoekzema Kz. Architecten) met in zwart aangegeven de beoogde wijzigingen.

BESCHRIJVING VOORHUIS

gevels

De voorgevel is een ongepleisterde bakstenen lijstgevel van twee bouwlagen en mezzanino die drie traveeën breed is. De beganegrond heeft een moderne etalage met rechts een portaal, waarin de deur naar de verdieping en een deur naar de winkel. De penanten en het muurwerk boven de etalage is met wit geglaazuurde tegels bedekt. Deze pui dateert uit 1956.

Op de verdieping zijn drie H-vensters met in de bovenlichten glas in lood. Het bovenlicht van het rechtse venster is in een klampaam omgebouwd. Boven alle vensters bevinden zich eenvoudige strekken. Het metselwerk bestaat uit normaal kruisverband.

De mezzanino heeft drie tweedelige vensters met strekken, waarvan de middelste in een klampaam is omgebouwd. Vlak onder de mezzaninovensters bevinden zich twee gietijzeren sierschotelankers. De gevel wordt afgesloten door een rechte kroonlijst. De voorgevel zou uit de tweede helft van de 19de eeuw kunnen dateren.

De linker (oostelijke) zijgevel is een gepleisterde langsgewel van 2 bouwlagen. Op ca. 6 meter uit de voorgevel bevindt zich een voormalige keldertoegang die tot voor 70 jaar nog in gebruik was. Het geprofileerde 19de-eeuwse kozijn is nog aanwezig.

Daarachter bevinden zich een dichtgezet keldervenster en een klein houten keldervenster met ijzeren luchtrooster. Het achterste gedeelte van de kelder heeft vier eigenaardige vrij platte ankers die uit een stuk gesmeed lijken te zijn. Gezien de datering van de bijbehorende balken binnen, zouden deze ankers 19de-eeuws kunnen zijn.

Op beganegrond niveau bevinden zich twee dichtgespijkerde T-vensters. De voorste heeft duivejagerprofileringen en glas in lood in het bovenlicht en dateert uit de 19de eeuw. De achterste is zonder duivejagers uitgevoerd en dateert blijkens de bouwtekeningen uit 1909. Het bovenlicht van dit laatste venster zou volgens de bouwtekening driedelig zijn.

Op verdiepniveau bevinden zich twee T-vormige stolpvensters die uit 1909 dateren.

Op zolderniveau is de voorste twee meter van de zijgevel net zo hoog opgetrokken als de voorgevel om de indruk van een verdieping te geven. In dit gedeelte bevindt zich een luikvenster.

Het voorste anker van de balklaag boven de eerste verdieping is een rijk versierd 16de- of 17de-eeuws anker dat aanvankelijk in de voorgevel zal hebben gezeten en bij de bouw van de huidige voorgevel in de 19de eeuw op deze plaats is terechtgekomen.

De achtergevel van het voorhuis is grotendeels ingebouwd, maar omdat het voorhuis iets breder is dan het tussenlid kan hier nog een klein stukje van waargenomen worden op de binnenplaats. Hier bevindt zich op begane grond niveau een dichtgespijkerd segmentbogig venstertje. Hieronder is enig in kruisverband metselwerk zichtbaar met een tienlagenmaat van 57 cm.

beschrijving per bouwlaag

De kelder is overdekt door een enkelvoudige grenen balklaag. De voorste vier grenen balken zijn oud en mogelijk 17de-eeuws en de achterste vier grenen balken zijn vermoedelijk 19de-eeuws. Deze liggen iets hoger dan de voorste vier, zodat er in de winkel op deze plaats een kleine opstap is. Alleen deze achterste balken zijn van ankers voorzien. Deze hebben het eigenaardige model dat bij de zijgevel beschreven is.

Over de oude grenen balken ligt een vloer van oude grenen delen, die deels intact is gebleven.

Rechtsachter in de kelder is een kleine ruimte die door een tongewelfje overdekt is. De interpretatie ervan is niet geheel duidelijk, maar mogelijk heeft het als onderbouw voor een spiltrap gediend. Op deze plek bevindt zich op een tekening uit 1909 op de verdieping een trapje om het hoogteverschil tussen de verdieping van het voorhuis naar dat van de achterkamer te overbruggen. Wellicht was dat de rest van een oude trap op deze plek. Het is namelijk een karakteristieke plaats voor een oude trap in een achterhoek van het voorhuis op de grens met een achterkamer die een andere hoogteindeling heeft.

Aan de rechterzijde van de kelder zijn de dwarsbalken ondersteund door een naaldhouten onderslagbalk in de lengterichting van het pand, waarop ooit de gangmuur zal hebben gerust. In een latere fase is deze onderslagbalk versterkt door een stalen I-balk. In het deel rechts van deze onderslagbalk is het voorste gedeelte overdekt door bakstenen troggewelfjes op stalen balkjes.

Tussen de derde en de vijfde balk is aan de linkerzijde een vermoedelijk 19de-eeuwse grenen raveelbalk aan ijzeren stroppen gehangen, waardoor de vierde balk opgevangen wordt. Deze raveling staat in relatie

met een toegang in de zijgevel. Hier was ooit een trap naar buiten die in het steegje uitkwam. De 19de-eeuwse buitendeur is behouden gebleven.

Aan de linkerkant bevinden zich verschillende afgescheiden houten hokjes die niet ouder dan de 19de eeuw zijn. Volgens de heer Sipkes zouden zich in de laatste drie hokken bedsteden hebben bevonden.

In de voorgevel bevindt zich een grote 20ste-eeuwse invulling. Hier moet zich vroeger een toegang naar de straat hebben bevonden.

De kelder is thans toegankelijk vanuit de winkel via een eenvoudige vermoedelijk 19de-eeuwse grenen steektrap aan de rechterzijde.

De vloer van de kelder is met klinkers belegd. In het derde balkvak bevindt zich een vierkant gemetseld putje in de vloer.

Op de begane grond bevindt zich aan de rechterzijde een portiek met daarachter een trap naar de verdieping. Deze trap zou uit 1909 kunnen dateren. De begane grond is verder niet onderverdeeld en dient als winkelruimte. Deze is voorzien van voorzetwandjes en verlaagde plafonds. De balklaag is niet toegankelijk, maar het is goed mogelijk dat de oorspronkelijke balklaag nog aanwezig is.

De verdieping is volgens de opmeting van 1909 overdekt door een enkelvoudige balklaag van 26x16cm waarbij de balken op ca. 90-100 cm h.o.h. liggen. Het is niet geheel duidelijk of dit een oude balklaag is. De verdieping heeft een voorkamer die de gehele breedte van het pand beslaat met een moderne schouw aan de linkerkant. Daarachter bevindt zich een kamer en suite die iets smaller is om aan de rechterkant ruimte te laten voor de trap en een overloop. Achter de kamer en suite bevindt zich nog een derde kamer die als keuken dient. Het eenvoudige houten schouwkje zal uit 1909 dateren.

Bij de overloop is tevens de trap naar de zolder. Deze steektrap met kwartdraai beneden heeft eenvoudige trappaal en een leuning met hekwerkjes geheel passen bij de bouwfase van 1909.

De zolder heeft geen borstwering en is voorzien van een mansarde kap met gordingen en kreupele stijlen. De stijlen zijn in dekbalken gepend; de overige verbindingen zijn gespijkerd. Mogelijk is deze kap bij de verbouwing van 1909 aangebracht.

BESCHRIJVING TUSSENLIID/ACHTERKAMER

gevels

De linker (oostelijke) zijmuur van het tussenlid is een gepleisterde tweelaagse langsgevel die vanaf de binnenplaats tussen 21 en 19 waargenomen kan worden.

Op begane grond niveau bevindt zich een dichtgespijkerd venster dat ook van de binnenkant niet toegankelijk is. Op de bouwtekening van 1909 is dit als als een nieuw venster aangegeven. In de hoek van het achterhuis en het tussenlid bevindt zich een CV-hok dat oorspronkelijk een toilet is geweest. De wanden zijn betegeld waarbij de decoraties horizontale zigzagpatronen vormen. De betegeling dateert mogelijk uit omstreeks de vroege 20ste eeuw.

Op verdiepniveau bevindt zich een breed 20ste-eeuws venster dat vermoedelijk in 1909 is aangebracht. Het bestaat uit een T-venster met stolpraam geflankeerd door vaste ramen.

De rechtermuur van het tussenlid is vanaf de binnenplaats achter nr. 17 waargenomen en bleek een maat te hebben van 5 lagen 38 cm en op een iets hoger niveau 10-lagenmaat 57-58 cm.

Op de verdieping bevindt zich een T-venster met een stolpraam.

Beschrijving per bouwlaag

De begane grond is in gebruik bij de winkel en heeft een recente indeling en verlaagde plafonds en voorzetwanden. Op de bouwtekening van 1909 is de balklaag boven de begane grond aangegeven, zodat men zou kunnen aannemen dat deze toen vernieuwd is.

De verdieping van het tussenlid wordt in beslag genomen een kamer met een gipskartonnen plafond. De balklaag boven de verdieping zou uit 1909 kunnen dateren aangezien deze op de opmeting uit die tijd aangegeven is. Het is opvallend dat de vloer van de kamer een stuk lager ligt dan de vloer van de verdieping van het voorhuis. In de achtergevel die in feite de voorgevel van het achterhuis is heeft vroeger volgens de opmeting van 1909 bij beide bouwlagen een stookplaats gezeten.

De zolder van het tussenlid heeft in tegenstelling tot het voorhuis wel een borstwering. De kapconstructie bestaat uit een mansarde kap met gordingen en kreupele stijlen. De stijlen zijn in dekbalken gepend de overige verbindingen zijn gespijkerd.

BESCHRIJVING ACHTERHUIS

gevels

De voorgevel is een topgevel die ingebouwd is door het tussenlid/achterkamer. Hierdoor kan het linker (oostelijk) deel van deze gevel gezien worden. De gevel is van een cementpleister voorzien. Op begane grond niveau is een dichtgespijkerde deur met bovenlicht. De deur heeft een mogelijk 18de-eeuws kozijn op zandstenen neuten. Het kalf is in de deurstijlen gepend en met houten nagels vastgezet. Rechts naast de deur bevindt zich een dichtgespijkerd venster.

Op de verdieping is een segmentbogige hijsdeur met twee hengen waarvan een oud is.

Aan de binnenkant kon het steenmateriaal van de gevel hier en daar gezien worden, waar de pleister beschadigd was. Een 10-lagenmaat van 91 cm kon geconstateerd worden. Voorzover het te zien was leek het om hergebruikt baksteenmateriaal (baksteendiktes van 7,8-8,3 cm konden geconstateerd worden) te gaan.

De linker (oostelijke) zijmuur van het achterhuis is mandelig met het achterhuis van Poelestraat 21, of beter gezegd het is in feite de muur van het achterhuis van 21, waarin de balken van het achterhuis van nr 19 gebalkt zijn. Dit is een anderhalfsteens dikke muur waarvan de 10-lagenmaten variëren van 82-87cm. De steenmaat bedraagt 28-29,5 x 14,5 x 6,7-7,6 cm; de meest voorkomende dikte is 7,2 cm. Deze muur dateert vermoedelijk uit de 16de eeuw.

De westgevel van het achterhuis.

De rechter (westelijke) zijmuur is een langsgewel van twee bouwlagen. Deze heeft deels vrijgestaan en keek uit op een binnenplaats achter nr. 17. De van een dunne kalklaag voorziene muur heeft een tienlagenmaat van 86-88 cm. In deze gevel hebben oorspronkelijke vensters gezeten die licht kregen vanaf de binnenplaats. Op de begane grond zijn de sporen van zes dichtgezette kloostervensters te zien. De achterste vijf hebben houten lateien zonder boogjes erboven. Het voorste venster is van een ontlastingsboogje voorzien, zodat aangenomen kan worden dat dit venster een zandstenen bovendorpel heeft. Op de verdieping zijn twee dichtgezette vrij lage vensters met rollagen aan de onderzijde

waargenomen. Deze lage venstertjes waren vermoedelijk oorspronkelijk luikvensters geweest. Ook bevindt zich op de verdieping nog een breed houten venster met tweedelig raam. Dit venster kan op de plek van een vroeger oorspronkelijk venster zitten. In deze zijgevel geven twee rijen ankers de enkelvoudige balklaag boven de begane grond en de verdieping aan.

De achtergevel van het achterhuis.

De achtergevel telt twee bouwlagen met driehoekige top. Deze gevel is vrij recent geheel nieuw opgetrokken. Op de begane grond bevindt zich een deur met een oud naambordje waarop de naam “J. Singer” staat vermeld. Men heeft een aantal oorspronkelijke ankers in de top gehandhaafd die de kap en de balklaag boven de verdieping aan de gevel verankeren.

beschrijving per bouwlaag

De begane grond is voorzien van voorzetwanden en verlaagde plafonds. Het is goed mogelijk dat de begane grond overdekt is door een oude balklaag, maar die kon helaas niet waargenomen worden. In de mandelige linkerzijmuur zijn aan de zijde van nr. 21 zijn wel enige oude ankers waargenomen die een oude balklaag voor de begane grond suggereren. In de rechterzijmuur is een rij oude ankers gezien die een enkelvoudige balklaag suggereert.

De begane grond heeft in het midden een scheidingsmuur in de lengterichting. Aan beide zijden bevinden zich twee vertrekken achter elkaar. De beide rechtse vertrekken hebben een 20ste-eeuws verlaagd plafond. Voorin het achterhuis bevindt zich aan de linkerkant een in onbruik geraakte mogelijk 19de-eeuwse trap en aan de rechterkant van de middenmuur een tweede trap. Dit is een steektrap met kwartdraai. Achter de trap bevinden zich twee kasten.

De met tegels afgewerkte westwand op de begane grond van het achterhuis.

In het voorste vertrek aan de rechterkant zijn tegen de rechtermuur (westmuur van het achterhuis) mogelijk 18de-eeuwse tegeltjes (12,5 x 1 2,5 cm) met voorstellingen (ondermeer kinderspelletjes en fruit) aangebracht. Deze zijn hier secundair aangebracht. Het voorste vertrek heeft een modern plafond. In de scheidingswand tussen het voorste en het achterste vertrek bevindt zich een schuifdeur die uit 1909 kan dateren.

In het achterste vertrek bevindt zich tegen de rechtermuur een houten? vermoedelijk eind-19de-eeuwse stookplaats in zeer eenvoudige eclecticismische stijl. Aan de linkerkant bevinden zich drie ingebouwde kasten. Dit vertrek heeft een zachtboard plafond.

Het middenornament van een stucplafond uit 1909 op de begane grond van het achterhuis.

In het linkergedeelte van het achterhuis bevinden zich twee ruimten met stucwerkplafond. De voorste kamer heeft een stucplafond met alleen een middenornament.

De achterste kamer heeft een versierd middenornament met ondermeer ranken en bloemen, omgaande lijsten en hoekversieringen. Beide stucplafonds horen stilistisch bij elkaar (versoberde vorm van Jugendstil) en stammen mogelijk uit 1909.

De verdieping is overdekt door een enkelvoudige balklaag van behouwen tamelijk fijnnervige grenen balken. Ze zijn soms niet geheel vierkant behouwen. Op een van de balken is een geritst vlotmerk aangetroffen.

De zolderbalklaag van het achterhuis met ter plaatse van de opleggingen eenvoudig versierde sloffen.

Onder de balken zijn aan de linkerkzijde eenvoudig versierde eiken sloffen aangebracht.

In de voorgevel bevindt zich een boogvormig luikvenster of hijsdeurtje die op de binnenplaats uitkijkt. Ook op de verdieping bevindt zich een middenmuur in de lengterichting van het achterhuis. Mogelijk is deze muur van constructieve betekenis en oorspronkelijk.

Op het rechterdeel van de verdieping is een overloop met een eind-19de-eeuws traphekje met gietijzeren spijlen. Hier bevinden zich tevens een slaapkamer, met daarachter een doka en een kamer. Deze indeling is wellicht recent.

Het linkerdeel is een grote onverdeelde ruimte die als opslag dient en waar de balken in het zicht zijn. Hierin bevindt zich een steektrap naar de zolder.

De zolder zonder borstwering is voorzien van een naaldhouten sporenkap met een ronde nokgording. De 13 sporenparen (inclusief strijksproen) zijn om en om voorzien van een haanhout. Het haanhout is over de sporen gelipt met rechte lippen. Deze zijn met steeds twee spijkers aan de sporen vastgespijkerd. De haanhouten zijn van geritste telmerken voorzien.

Vlak onder de haanhouten zijn ronde naaldhouten gordingen aangebracht.

Een aantal sporen zijn hergebruikte rechthoekige naaldhouten sporen (ca. 11x9,5cm) en een aantal haanhouten zijn vermaakte rechthoekige naaldhouten sporen. Aan de bouwsporen daarvan is te zien dat deze sporen deel hebben uitgemaakt van een sporenkap die door gebinten ondersteund was.

De overige sporen waren niet zo duidelijk rechthoekig, maar bestaan uit behouwen rondhout.

De zoldervloer bestaat uit grenen delen van 22-28 cm. breed.

De gootconstructie is bijzonder eigenaardig. Op ca. 40 cm uit de linker (oostelijke) zijmuur zijn korte stijltjes aangebracht, waarop de oostelijke muurplaat van de sporenkap is gelegd. Hiermee is de overkapping smaller dan de breedte van de eerste twee bouwlagen. De goot waarin vermoedelijk ook het dakwater van de buurman kwam, bevond zich dan naast de voet van sporenkap boven het rechter (oostelijke) uiteinde van de balken. Deze gootconstructie maakt duidelijk dat de zijmuur van nr. 21 is en dat men wel mocht inbalken, maar dan op voorwaarde dat men de goot boven het eigen gebouw moest aanbrengen. Een dergelijk voorwaarde voor inbalken wordt ook in het stadboek genoemd.

De topgevel die grenst aan het tussenlid is aan de binnenzijde gepleisterd. Hierin is een dichtgezette, door een segmentboog overdekte, opening te zien met daarnaast een ijzeren duim. Wellicht heeft hier een hijsdeur gezeten die op het binnenplaatsje naast het tussenlid uitkwam.

Ook bevindt zich hier een anker dat oorspronkelijk behoort zal hebben bij de kapconstructie van het tussenlid.

Op de zolder bevindt zich een grenen mogelijk 18de-eeuws hijsrad. In de as van dit hijsrad zijn gehakte telmerken aangebracht. De haanhouten van de sporen bij dit hijsrad zijn van hergebruikt eikenhout.

WAARDESTELLING

Het pand Poelestraat 19 is van belang vanwege:

-De stedenbouwkundige ligging als onderdeel van de zuidelijke straatwand van de Poelestraat met links een karakteristieke smalle gang en een drup rechts. Ook de mandelige oostelijke zijmuur van het achterhuis met het achterhuis van Poelestraat 21 moet hier genoemd worden.

-De massa van het bouwvolume: het complex met voorhuis, tussenlid en achterhuis met steile kap.

-de gevels; de eind-19de-eeuwse voorgevel is van belang en in iets mindere mate de achtergevel van het voorhuis en de voorgevel en de zijgevels van het achterhuis.

-De constructie, onder andere de oude zijmuren van het voorhuis, de oude grenen balken van de kelder, het gewelfje in de kelder. Wat betreft het achterhuis zijn de oude grenenhouten balklaag boven de verdieping en de sporenkap van het achterhuis van belang. Aparte vermelding verdient de eigenaardige gootconstructie. Deze is beslist oorspronkelijk is en laat zien hoe bij later inbalken de hemelwaterafvoer geconstrueerd moest worden.

-enige interieurelementen zoals de wand met tegeltjes op de begane grond van het achterhuis, en de twee vroeg-20ste-eeuwse stucplafonds in het achterhuis, de tegelwanden van het voormalige toilet op de binnenplaats en het hijsrad waarin telmerken zijn aangebracht.

AANBEVELINGEN

Bij eventuele toekomstige verbouwingen dienen alle nu niet in het zicht liggende balklagen onderzocht te worden waarbij gelet dient te worden op de mate van originaliteit.

Uittreksel uit het bouwdossier van de dienst RO/EZ van de gemeente Groningen.**Poelestraat 19, bouwdossier B 6233.**

- 1909 Aanvraag van een vergunning voor het gedeeltelijk vernieuwen van de woning (kadastrummer H 326); wijzigen van de indeling, verhogen van de balklaag van de tweede verdieping en het bestemmen en inrichten van het pand voor bewoning voor twee gezinnen.
- 1928 Vergunning voor het plaatsen van een reclamebord.
- 1929 Opheffing van het tonnenstelsel en aansluiting op de gemeentelijke afvoer van fecaliën.
- 1932 Aanschrijving van de gemeente dat het reclamebord moet worden verwijderd.
- 1956 Vergunning voor de verbouw van de winkelpui.
- 1971 Aanvraag van een vergunning om woonruimte te onttrekken aan haar functie; twee slaapkamers worden bij fotohandel Sipkes getrokken, de rest van de woning wordt als kantoor verhuurd.
- 1971 Aanvraag van een vergunning voor de plaatsing van een lichtbak.
- 1977 Idem.
- 1978 Idem.

Nb. Gekleurde bouwtekeningen uit het dossier zouden bij Rita moeten zijn!?!

AB, februari 2002.